

**Стратегічна
екологічна оцінка:
теоретичні засади та
нормативно-правова
база**

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) документів державного планування дає можливість здійснити всебічний аналіз можливого впливу планованої діяльності на довкілля та запобігти або пом'якшити можливі негативні екологічні наслідки. Така оцінка – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на етапі впровадження стратегічних ініціатив.

Принципи СЕО

законність та
об'єктивність

гласність та участь
громадськості

збалансованість інтересів

достовірність та повнота
інформації

довгострокове
прогнозування

запобігання екологічній
шкоді

КОМПЛЕКСНІСТЬ

наукова обґрунтованість

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Суб'єктами стратегічної екологічної оцінки:

замовник

центральний орган виконавчої влади

органи виконавчої влади

громадськість

органи місцевого самоврядування

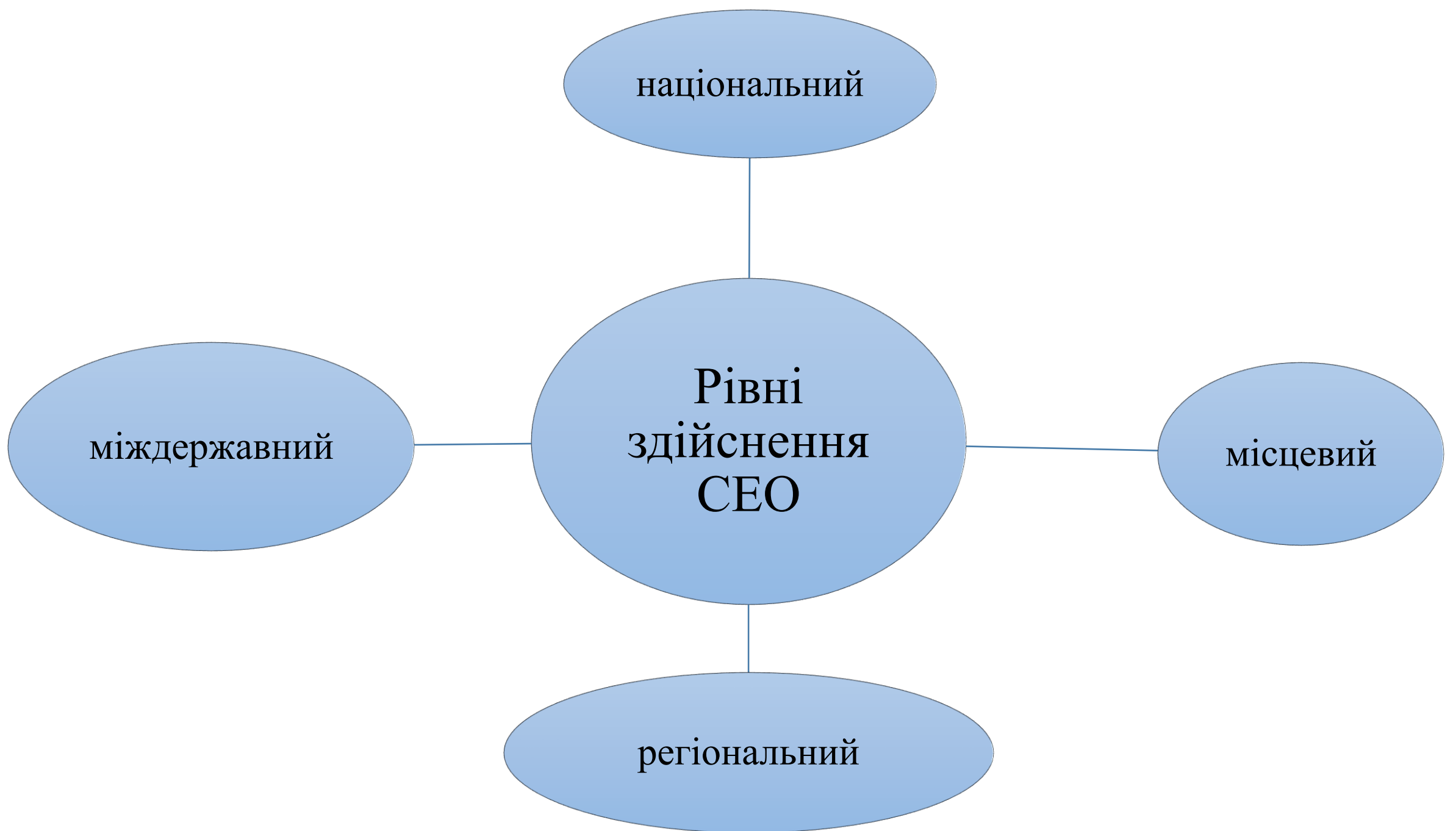
держава походження

зачеплена держава

Стратегічна
екологічна
оцінка

Переваги СЕО:

Забезпечує високий рівень захисту довкілля

Сприяє сталому розвитку й екологізації економіки

Підвищує якість програм

Сприяє вдосконаленню системи управління та партнерству влади й громади

Запобігає помилкам, які можуть дорого коштувати

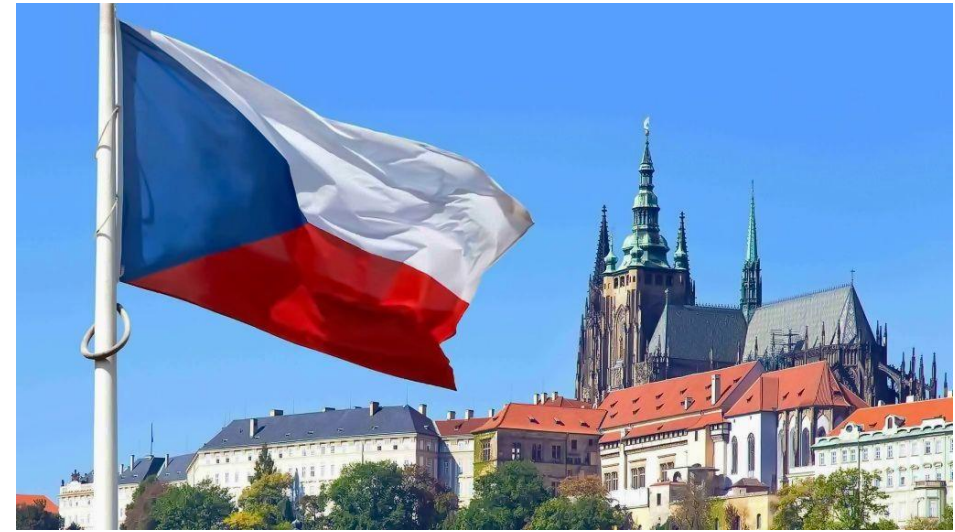
США першими застосували ОВНС

1969 р. – Закон про національну політику у сфері навколишнього середовища зобов'язав усі федеральні агенції брати до уваги й оцінювати екологічні наслідки проектів законодавчих документів і проектів господарської діяльності.

Канада – перша країна, яка застосувала повноцінну СЕО.
1990 р. – Директива про екологічну оцінку проектів політик, планів і програм.
1992 р. – Закон про екологічну оцінку (оновлений у 2012 році) є основою для федеральної практики екологічної оцінки ініціатив у сфері державної політики та розвитку.
1994 р. – створено Канадське агентство з екологічної оцінки. 1995 р. – запроваджено посаду комісара з охорони довкілля та збалансованого розвитку.

У Європейському Союзі 27 країн – членів ЄС застосовують СЕО. **2001 р.** – Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище (Директива СЕО) зобов'язала всі країни ЄС проводити СЕО.

Чеська Республіка. 2000 р. – постанова уряду «Про стратегію регіонального розвитку Чеської Республіки» № 682 встановила керівні вказівки щодо стратегічної екологічної оцінки концепцій регіонального розвитку.

Німеччина. 1994 р. – здійснено одну з перших СЕО в країні: на основі комплексного підходу план землекористування міста Ерланген було розроблено в поєднанні з інтегральним ландшафтним планом.

Словаччина. 2000 р. – уперше застосовано процедуру СЕО під час розробки територіального плану Братислави.

Португалія. 2007 р. – СЕО стратегій, планів і програм набула обов'язкового статусу на законодавчому рівні.

Український досвід впровадження СЕО

В Україні основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (Закон від 01.07.2015 р. № 562-VIII), і Директива СЕО, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

До початку 2010-х років в Україні СЕО проводили лише в поодиноких випадках і здебільшого на запит міжнародних донорських організацій, які фінансували розробку стратегічних документів національного чи регіонального значення.

У **2009** році в рамках проекту Програми розвитку та інтеграції Криму Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРІК ПРООН) було здійснено СЕО Стратегії сталого розвитку Бахчисарайського району до 2017 року. Основним методом, використаним у процесі СЕО, був метод експертних оцінок.

У **2013** році, у **Львівській області** було здійснено постпроектну СЕО Проекту обласної програми поводження з твердими побутовими відходами на 2012–2020 роки.

У 2013–2014 роках у межах діяльності Проектів РЕОП і МЕРМ було проведено СЕО для стратегій регіонального розвитку Дніпропетровської та Львівської областей.

Протягом 2016–2018 років Проект ПРОМІС ініціював проведення скринінгу стратегій розвитку **восьми** міст у *Запорізькій, Івано-Франківській, Полтавській і Вінницькій* областях. Також у рамках Проекту ПРОМІС було проведено повномасштабні СЕО для **п'яти** міст: *Запоріжжя, Івано-Франківська, Кременчука* (Полтавська область), *Горішніх Плавнів* (Полтавська область) і *Хмільника* (Вінницька область).

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» це важливий і прогресивний крок для України – ухвалення **20 березня 2018 р.** Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII.

Раніше під час розробки державних, місцевих або галузевих програм оцінювали лише можливі економічні переваги того чи іншого шляху розвитку, а відтепер, дотримуючись закону, враховують і наслідки впливу будь-яких ініціатив на довкілля в довгостроковій перспективі.

Учасники SEO – один із найбільш
успішних чинників ефективності

СЕО регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виконання документів державного планування та поширюється на документи державного планування, які стосуються *сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, управління відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою (схеми)* та виконання яких передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля, або які вимагають оцінки, зважаючи на ймовірні наслідки для територій та об'єктів природно-заповідного фонду та екологічної мережі (далі - території з природоохоронним статусом), крім тих, що стосуються створення або розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Об'єкти СЕО

Програми та плани, розроблені владою на національному, регіональному або місцевому рівні

Стратегічна
екологічна оцінка

Сфери діяльності

- ✓ Сільське господарство
- ✓ Лісівництво
- ✓ Рибальство
- ✓ Енергетика
- ✓ Промисловість
- ✓ Транспорт
- ✓ водне господарство
- ✓ утилізація відходів
- ✓ Телекомунікації
- ✓ Туризм
- ✓ Містобудування
- ✓ Землекористування

СЕО не поширюється на:

- 1) документи державного планування, що стосуються виключно національної оборони або дій у разі надзвичайних ситуацій;
- 2) бюджети, бюджетні програми та фінансові плани;
- 3) план відновлення та розвитку регіонів, плани відновлення та розвитку територіальних громад.

Здійснення стратегічної екологічної оцінки проекту документа державного планування виключає необхідність проведення державної **санітарно-епідеміологічної експертизи такого документа**

Відповідальність за правопорушення у сфері стратегічної екологічної оцінки

Особи, винні у вчиненні правопорушень у сфері стратегічної екологічної оцінки, несуть дисциплінарну, цивільну та адміністративну відповідальність.

Правопорушеннями у сфері стратегічної екологічної оцінки є:

- 1) нездійснення стратегічної екологічної оцінки;
- 2) порушення процедури стратегічної екологічної оцінки;
- 3) неврахування результатів стратегічної екологічної оцінки під час затвердження документів державного планування.

Законом може бути встановлена відповідальність також за інші правопорушення у сфері стратегічної екологічної оцінки.

Загальні засади юридичної відповідальності у сфері стратегічної екологічної оцінки

Нездійснення стратегічної екологічної оцінки та порушення процедури стратегічної екологічної оцінки є підставою для:

- 1) скасування рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про затвердження документів державного планування, визнання документів державного планування недійсними;
- 2) відмови у погодженні та затвердженні проектів документів державного планування;
- 3) відмови у погодженні встановлення та зміни цільового призначення земельних ділянок, а також меж населених пунктів, що здійснюються на підставі або з урахуванням відповідних документів державного планування.

Рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади або органів місцевого самоврядування у процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Формати проведення СЕО

Спрощена
форма оцінки

Частково
деталізована
СЕО

Детальна СЕО

Спрощена форма оцінки (триває до 10 днів)

– найшвидша та найпростіша форма СЕО, яка передбачає такий алгоритм дій:

- ✓ визначити ключові екологічні проблеми (чи завдання збалансованого розвитку);
- ✓ оцінити цілі ДДП стосовно цілей СЕО;
- ✓ запропонувати заходи з пом'якшення впливів;
- ✓ надати пропозиції щодо моніторингу;
- ✓ підготувати звіт про СЕО та представити його (для внесення до проектного документа чи для коментарів з боку відповідних органів).

Частково деталізована СЕО (строки проведення – до 100 днів), яка передбачає:

- ❖ консультації із зацікавленими сторонами для визначення ключових екологічних проблем чи завдань збалансованого розвитку;
- ❖ оцінку стану довкілля й тренди, а саме:
  - ✓ оцінку цілей ДДП стосовно цілей СЕО;
  - ✓ пропозиції щодо заходів із пом'якшення впливів;
  - ✓ надання пропозиції щодо моніторингу;
  - ✓ підготовку й презентацію звіту про СЕО (для внесення до проектного документа чи для коментарів з боку відповідних органів);
  - ✓ презентацію звіту про СЕО для консультацій із громадськістю.

Детальна SEO (понад 100 днів), яка містить:

- ❖ консультації із зацікавленими сторонами;
- ❖ розробку технічного завдання для SEO та для залучення зацікавлених сторін;
- ❖ визначення ключових екологічних проблем (чи завдань збалансованого розвитку);
- ❖ оцінку стану довкілля й тренди:
  - ✓ оцінку цілей ДДП стосовно цілей SEO;
  - ✓ оцінку кумулятивних екологічних наслідків із використанням якісних і кількісних методів;
  - ✓ пропозиції щодо заходів із пом'якшення впливів;
  - ✓ надання пропозиції щодо моніторингу;
  - ✓ підготовку й презентацію звіту про SEO (для внесення до проектного документа чи для коментарів із боку відповідних органів);
- ❖ презентацію звіту про SEO для консультацій із громадськістю.

Чинники, які є ключовими під час проведення СЕО

1. Рівень реалізації стратегічних планів і програм (національний, регіональний, місцевий).
2. Особливості процесу планування (експертний рівень чи досягнення консенсусу за участі громадськості).
3. Галузь (енергетика, промисловість, транспорт, управління відходами, використання водних ресурсів, телекомунікації, туризм, землекористування тощо) і масштаб оцінки (скринінг, скопінг чи повноцінна оцінка).
4. Час (від 10 до 200 днів) і доступні ресурси (один експерт чи команда експертів, залучення всіх зацікавлених сторін чи їх представників).
5. Учасники, залучені до процесу.

В країнах ЄС СЕО є одним з інструментів інтеграції принципів сталого розвитку в національну систему планування, оскільки він передбачає розгляд екологічних міркувань поряд з економічними та соціальними у процесі прийняття рішень.

СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА

Чим СЕО відрізняється від ОВД?

СЕО застосовується під час планування майбутньої системної діяльності (розробки стратегій, програм та планів інших документів державного планування) державною владою будь-якого адміністративного рівня.

ОВД здійснюється щодо проектної документації чітко визначеної планованої діяльності, що може мати вплив на довкілля (будівництво свиноферми, заводу з виробництва акумуляторів, будівництво дороги чи гірськолижної траси)

СЕО передуює ОВД конкретних проектів та впливає на вибір майбутньої діяльності, яка підпадатиме під ОВД

Який порядок проведення СЕО

Порядок проведення СЕО такий:

- ✓ встановлення необхідності здійснення СЕО (попередня оцінка);
- ✓ визначення обсягу СЕО; розроблення Звіту про СЕО;
- ✓ проведення громадського обговорення та консультацій (за необхідності, проведення транскордонних консультацій);
- ✓ врахування Звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій;
- ✓ у разі потреби повернення звіту на доопрацювання;
- ✓ прийняття документа державного планування.

Порядок здійснення СЕО - це систематичне та безперервне здійснення крок за кроком дій щодо збору даних та їх аналіз, враховуються питання охорони здоров'я та довкілля для запобігання настанню невідворотних помилок та невиправданих витрат під час розробки та реалізації документів державного планування, яке супроводжується активним залученням думки громадськості для максимального врахування її інтересів під час розробки та втілення документів державного планування.

**ПОВНОВАЖЕННЯ
СУБ'ЄКТІВ
СТРАТЕГІЧНОЇ
ЕКОЛОГІЧНОЇ
ОЦІНКИ**

Замовник документів державного планування:

- 1) забезпечує здійснення стратегічної екологічної оцінки проекту документа державного планування;
- 2) здійснює інформування та забезпечує вільний доступ до інформації у процесі стратегічної екологічної оцінки;
- 3) забезпечує своєчасні та ефективні можливості для участі громадськості у стратегічній екологічній оцінці проекту документа державного планування;
- 4) враховує в документі державного планування звіт про стратегічну екологічну оцінку, результати громадського обговорення та консультацій;
- 5) здійснює у межах компетенції моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- 6) вживає заходів з усунення негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, зумовлених виконанням документа державного планування;
- 7) забезпечує фінансування здійснення стратегічної екологічної оцінки;
- 8) вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки відомості відповідно до Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;
- 9) здійснює інші повноваження відповідно до закону.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, у межах своєї компетенції:

- 1) надає зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту документа державного планування загальнодержавного рівня;
- 2) надає зауваження і пропозиції до проекту документа державного планування та звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) забезпечує здійснення транскордонних консультацій;
- 4) за потреби звертається до органів, щодо виконання заходів із забезпечення інформування та участі громадськості України, на яку можуть поширюватися наслідки виконання документа державного планування держави походження;
- 5) за потреби залучає інші органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, спеціалістів і науковців до консультацій;
- 6) здійснює методичне керівництво та методологічно-консультативне забезпечення з питань стратегічної екологічної оцінки;
- 7) розробляє нормативно-методичні документи з питань стратегічної екологічної оцінки;
- 8) узагальнює практику здійснення стратегічної екологічної оцінки, застосування новітніх методів екологічної оцінки;
- 8-1) забезпечує адміністрування Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;
- 8-2) вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки відомості відповідно до Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;
- 9) здійснює інші повноваження відповідно до закону про СЕО.

Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, щодо стратегічної екологічної оцінки

1. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у межах своєї компетенції:

1) надає зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту документа державного планування загальнодержавного рівня;

2) надає зауваження і пропозиції до проекту документа державного планування та звіту про стратегічну екологічну оцінку;

3) за потреби залучає інші органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, спеціалістів і науковців до консультацій;

4) розробляє нормативно-методичні документи з питань стратегічної екологічної оцінки;

4⁻¹) вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки відомості відповідно до Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;

5) здійснює інші повноваження відповідно до закону про СЕО.

Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я), орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища та орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони здоров'я у межах своєї компетенції:

- 1) надають зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту документа державного планування місцевого та регіонального рівнів;
- 2) надають зауваження і пропозиції до проекту документа державного планування місцевого та регіонального рівнів та звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) забезпечують інформування та участь громадськості у випадках;
- 4) за потреби залучають інші органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, спеціалістів і науковців до консультацій;
- 5) вживають заходів з усунення негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, зумовлених виконанням документа державного планування;
- 5⁻¹) вносять до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки відомості відповідно до Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;
- б) здійснюють інші повноваження, визначені цим Законом та іншими актами законодавства.

Ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки

Реєстр - це єдина інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує створення, перегляд, збирання, внесення, накопичення, обробку, використання, розгляд, зберігання, захист, облік та надання інформації у сфері стратегічної екологічної оцінки. Реєстр є функціональним модулем **Єдиної екологічної платформи “ЕкоСистема”**, призначеним для офіційного оприлюднення документації щодо стратегічної екологічної оцінки, забезпечення інформування суб’єктів стратегічної екологічної оцінки та інших заінтересованих сторін про хід та результати здійснення стратегічної екологічної оцінки.

<https://eco.gov.ua/categories/e-seo>

Реєстр ведеться для забезпечення:

- ✓ доступу суб'єктів стратегічної екологічної оцінки до актуальної інформації про здійснення стратегічної екологічної оцінки (нормативно-правові акти, методичне забезпечення, довідкова інформація);
- ✓ електронної взаємодії між суб'єктами стратегічної екологічної оцінки, подання та опрацювання відомостей замовниками документів державного планування та органами, які здійснюють консультації, через електронний кабінет користувача;
- ✓ здійснення консультацій у порядку, передбаченому [статтями 12 і 13](#) Закону, транскордонних консультацій у порядку, передбаченому [статтями 14 і 15](#) Закону;
- ✓ вільного доступу усіх заінтересованих сторін до інформації про стратегічну екологічну оцінку документів державного планування;
- ✓ проведення громадського обговорення у процесі стратегічної екологічної оцінки та надання пропозицій та зауважень громадськості.

Держателем та адміністратором Реєстру, що забезпечує ведення Реєстру, а також відповідальним за технічне, технологічне та програмне забезпечення Реєстру, збереження та захист даних, що містяться у Реєстрі, є **Міндовкілля**. Замовники та органи, які здійснюють консультації, мають доступ до Реєстру з правом внесення відомостей відповідно до своїх повноважень.

Функціонування Реєстру забезпечує сумісність та електронну інформаційну взаємодію у режимі реального часу з іншими державними електронними реєстрами, у тому числі Державним земельним кадастром, Єдиним реєстром з оцінки впливу на довкілля, містобудівним кадастром, іншими реєстрами та функціональними модулями інформаційно-комунікаційних систем, а також інтеграцію з системою електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів “Трембіта” та іншими інформаційними системами.

Ведення Реєстру та внесення до нього відповідних відомостей здійснюється державною мовою та іноземною мовою, якщо відомості підготовлені під час транскордонних консультацій

Документи щодо стратегічної екологічної оцінки вносяться до Реєстру у форматі **Adobe Portable Document Format (PDF)** і повинні відповідати таким вимогам:

- ✓ бути повнокольоровими;
- ✓ графічні матеріали зберігаються в окремих файлах в машиночитаному форматі;
- ✓ текстові та табличні матеріали, які в оригіналі створені в паперовій формі, містять підписи та/або засвідчені печаткою, зберігаються як скановані повнокольорові зображення;
- ✓ усі шрифти, що використовуються, повинні бути вбудовані у файл;
- ✓ файли текстових документів повинні мати структуровану форму, зміст і посилання, що пов'язані з елементами структури, та забезпечувати копіювання тексту;
- ✓ якість матеріалів повинна забезпечувати розбірливе читання їх змісту.

- ✓ Документи щодо стратегічної екологічної оцінки зберігаються в Реєстрі у вільному доступі на період дії відповідного документа державного планування та протягом одного року після його закінчення чи втрати чинності або скасування документа державного планування.
- ✓ Вилучення документів з Реєстру після завершення строків їх зберігання здійснюється автоматично за допомогою програмного забезпечення ведення Реєстру.
- ✓ Вилучені з Реєстру документи можуть знищуватися або переноситися в електронний архів.

- ✓ Відомості, внесені до Реєстру, є відкритими і публікуються у Реєстрі у прив'язці до реєстраційної справи щодо стратегічної екологічної оцінки з обов'язковим зазначенням дати офіційного оприлюднення такої інформації та документів у Реєстрі.
- ✓ Власником Реєстру, у тому числі його програмно-технічних засобів та виключних майнових прав на його програмне забезпечення, є держава в особі держателя Реєстру.
- ✓ Створення Реєстру, у тому числі його програмно-технічних засобів, здійснюється за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги.
- ✓ Фінансове забезпечення функціонування Реєстру здійснюється у рамках щорічних видатків на утримання Міндовкілля, коштів міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законом.

✓ Реєстр функціонує у цілодобовому режимі, крім випадків проведення планових та позапланових профілактичних та/або технічних робіт, пов'язаних з усуненням технічних та/або методологічних помилок чи технічного збою в роботі, тривалість проведення яких визначається технічним адміністратором Реєстру за умови згоди держателя Реєстру. Інформація про проведення профілактичних та/або технічних робіт з підтримки Реєстру оприлюднюється на офіційному веб-сайті технічного адміністратора Реєстру за три календарних дні до дати проведення таких робіт, крім випадків, коли через терміновість проведення таких робіт своєчасне попередження неможливе, про що надсилається відповідне повідомлення.

✓ Користування Реєстром є безоплатним.

